

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015

I. Úvod

Národný inšpektorát práce predkladá Informatívnu správu o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015 (ďalej „správa“) na rokovanie porady vedenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej „ministerstvo“), čím plní úlohu č. B.2 stanovenú generálnemu riaditeľovi Národného inšpektorátu práce ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny uznesením 25/13 porady vedenia ministerstva.

Účelom tejto správy je informovať o stave v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za obdobie roka 2015. Informácie uvedené v správe vychádzajú z výsledkov kontrolnej činnosti realizovanej v sledovanom období inšpektorátmi práce, Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „ústredie práce“) a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „úrady práce“). Zistenia za rok 2015 sú prezentované v porovnaní s výsledkami činnosti v predmetnej oblasti za predchádzajúce tri kalendárne roky.

Správa obsahuje aj informácie od orgánov štátnej správy, ktoré pri výkone kontroly nelegálneho zamestnávania spolupracujú s kontrolnými orgánmi, a to Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky, Úradom hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a krajskými riaditeľstvami Policajného zboru.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Kompetencia výkonu kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je zverená kontrolným orgánom, ktorými sú inšpektoráty práce, ústredie práce a úrady práce.

Pojmové vymedzenie nelegálnej práce, nelegálneho zamestnávania, zákazu vykonávania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a výkonu kontroly obsahuje zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 82/2005 Z. z.“).

Zákon č. 82/2005 Z. z. rozoznáva dve skutkové podstaty priestupku nelegálnej práce, podľa ktorého sa za nelegálnu prácu považuje závislá práca, ktorú vykonáva fyzická osoba pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom za súčasného splnenia podmienky spočívajúcej v tom, že táto:

- I. nemá s právnickou osobou alebo s fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon

č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) alebo

- II. je štátnym príslušníkom krajiny, ktorá nie je členským štátom Európskej únie, iným zmluvným štátom Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskou konfederáciou, alebo osobou bez štátnej príslušnosti (ďalej „štátny príslušník tretej krajiny“) a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Zákon č. 82/2005 Z. z. rozoznáva štyri skutkové podstaty správneho deliktu nelegálneho zamestnávania, podľa ktorého je takýmto správnym deliktom zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu:

- I. fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- II. fyzickej osoby, má s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a nesplnila povinnosť podľa osobitného predpisu (§ 231 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov), t. j. nesplnila povinnosť prihlásiť zamestnanca do registra poistencov vedeného Sociálnou poisťovňou najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca alebo
- III. štátneho príslušníka tretej krajiny a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov),
- IV. štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a ktorý vykonáva závislú prácu.

Nevyhnutným predpokladom preukázania porušenia zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania pri výkone kontroly je preukázanie výkonu závislej práce. Závislá práca je podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov definovaná ako práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom.

Kontrolná činnosť je základným nástrojom na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Dozor nad dodržiavaním právnych predpisov, ktoré upravujú zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je súčasťou činnosti inšpekcie práce, ktorou sa presadzuje ochrana zamestnancov pri práci. Výkon štátnej správy v oblasti inšpekcie práce upravuje zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 125/2006 Z. z.“).

Povinnosť inšpektorátu sankcionovať správny delikt nelegálneho zamestnávania upravuje zákon č. 125/2006 Z. z., pričom tento ukladá povinnosť uložiť pokutu zamestnávateľovi alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania v sume od 2 000 do 200 000 eur, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, v sume najmenej 5 000 eur.

Dodržiavanie zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania kontrolujú kontrolóri ústredia práce a úradov práce podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 5/2004 Z. z.“). v nadväznosti na § 6 ods. 3 zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov. Ústredie práce a úrady práce uložia pokutu právnickej alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, v sume najmenej 5 000 eur.

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín je vykonávaná aj v spolupráci s Policajným zborom, najčastejšie s príslušníkmi Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru.

Kontrolné orgány v zmysle ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z. posudzujú riziko nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom a ktorí vykonávajú závislú prácu. Posúdenie rizika je predmetom záujmu Európskej komisie, ktorá od členských štátov Európskej únie vyžaduje pravidelnú identifikáciu odvetví ekonomických činností, v ktorých sa sústreďuje nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín (ďalej „rizikové odvetvia“), a výkon kontroly nelegálneho zamestnávania najmä v rizikových odvetviach.

Zákon č. 82/2005 Z. z. stanovuje Národnému inšpektorátu práce povinnosť predkladať Európskej komisii každoročne do 1. júla informácie za predchádzajúci kalendárny rok o počte kontrol nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa nelegálne zdržiavajú na území Slovenskej republiky, v jednotlivých rizikových odvetviach, percentuálnom podiele kontrolovaných subjektov z počtu zamestnávateľov v každom rizikovom odvetví a o výsledkoch kontrol vykonaných v jednotlivých rizikových odvetviach.

Kontrolné orgány majú informačnú povinnosť podľa zákona č. 82/2005 Z. z., ktorý stanovuje, že štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnávaný podľa § 2 ods. 3 tohto zákona, bude informovaný o jeho práve podať podnet, ak mu dohodnutá mzda nebola vyplatená, o jeho práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o jeho práve

na doručenie dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa vráti alebo bude administratívne vyhostený na náklady právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania podľa § 2 ods. 3.

Účinným prostriedkom, zefektívňujúcim a zrýchľujúcim výkon kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, je využívanie elektronického prístupu do databázy registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou zo strany inšpektorov práce a kontrolórov ústredia práce a úradov práce v čase výkonu kontroly fyzických osôb nachádzajúcich sa na pracoviskách kontrolovaných subjektov.

Sociálna poisťovňa vedie register poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, do ktorého je zamestnávateľ povinný prihlásiť zamestnanca na sociálne poistenie najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca. Sociálna poisťovňa a Národný inšpektorát práce majú uzatvorenú dohodu zo dňa 16. novembra 2012 o spolupráci pri poskytovaní údajov z informačného systému Sociálnej poisťovne v oblasti poskytovania informácií súvisiacich s výkonom kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania fyzických osôb realizovaným inšpektorátmi práce.

Okrem pokút pôsobia odstrašujúco aj nasledovné sankčné nástroje, ktoré sa uplatnia v prípade porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania.

Inšpektoráty práce sú podľa zákona č. 125/2006 Z. z. povinné vydať na požiadanie na účely preukázania splnenia podmienok podľa osobitného predpisu (napr. zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva v znení neskorších predpisov) potvrdenie o tom, že ku dňu požiadania nebolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, a to do siedmich pracovných dní od požiadania.

Centrálny verejne prístupný zoznam fyzických osôb a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania vedie Národný inšpektorát práce v zmysle zákona č. 125/2006 Z. z.

Poskytnutie dotácií z výdavkov štátneho rozpočtu, pomoci a podpory z fondov Európskej únie, resp. účasti na verejnom obstarávaní je podmienené neporušením zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Ďalším sankčným nástrojom odstrašujúcim od porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania je aj zaradenie opakovaného porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania medzi osobitne závažné porušenia zákona na účely zrušenia živnostenského oprávnenia.

Okrem kontrolnej činnosti a na to nadväzujúceho vyvodzovania zodpovednosti kontrolné orgány, najmä inšpektoráty práce, efektívne využívajú aj preventívne pôsobenie formou poskytovania bezplatného poradenstva v rozsahu základných odborných informácií a rád o spôsoboch, ako najúčinnnejšie dodržiavať platné právne predpisy upravujúce oblasti dozoru inšpekcie práce.

Základným cieľom výkonu kontroly a preventívneho poradenstva je potieranie všetkých foriem porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Výkon inšpekcie práce zameranej na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v roku 2015 realizovaný v rámci:

- plánovaných celoslovenských a krajských úloh, ako aj
- mimoriadnych úloh,
- prešetrovania podaní právnických a fyzických osôb,
- následnej kontroly plnenia nariadených opatrení,
- vyšetrovania udalostí (pracovných úrazov a chorôb z povolania),
- spolupráce s inými orgánmi.

Kontrola osôb nachádzajúcich sa na pracovisku zamestnávateľa sa realizuje ako samostatný výkon inšpekcie práce zameraný výlučne na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania, ale väčšinou je súčasťou výkonov inšpekcie práce zameraných na dodržiavanie pracovnoprávných predpisov, predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a predpisov upravujúcich oblasť sociálnej legislatívy v doprave.

V roku 2015 zrealizovali inšpektoráty práce 64 582 výkonov inšpekcie práce v zložení: 12 234 v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, 4 892 v oblasti trhového dohľadu, 16 927 v oblasti pracovnoprávných vzťahov, 73 v oblasti jadrového dozoru, 9147 v oblasti kontroly dodržiavania sociálnej legislatívy v doprave a 21 309 (32,98 %) výkonov bolo zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania. Zdrojom uvedených údajov sú výstupy z informačného systému ochrany práce (ďalej „ISOP“) aktualizované k 16. 01. 2016.

V sústave inšpekcie práce boli od 01. 10. 2013 zriadené útvary kontroly nelegálneho zamestnávania (ďalej „ÚKNZ–KOBRA“) a aktívne pôsobili aj v roku 2015. Ide o špecializované tímy inšpektorov práce, ktoré vykonávajú v prevažnej miere kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

ÚKNZ – KOBRA realizujú svoju činnosť okrem bežného pracovného času aj v popoludňajších a nočných hodinách, počas víkendov a sviatkov. Výsledky ich činnosti sa samostatne sledujú a vyhodnocujú. V tejto správe sú zistenia ÚKNZ – KOBRA hodnotené ako súčasť výsledkov kontroly za sústavu inšpekcie práce, ale zároveň sú osobitne prezentované v časti III.B, pretože považujeme za potrebné zdôrazniť ich významný podiel na celkových výsledkoch kontrol za sústavu inšpekcie práce.

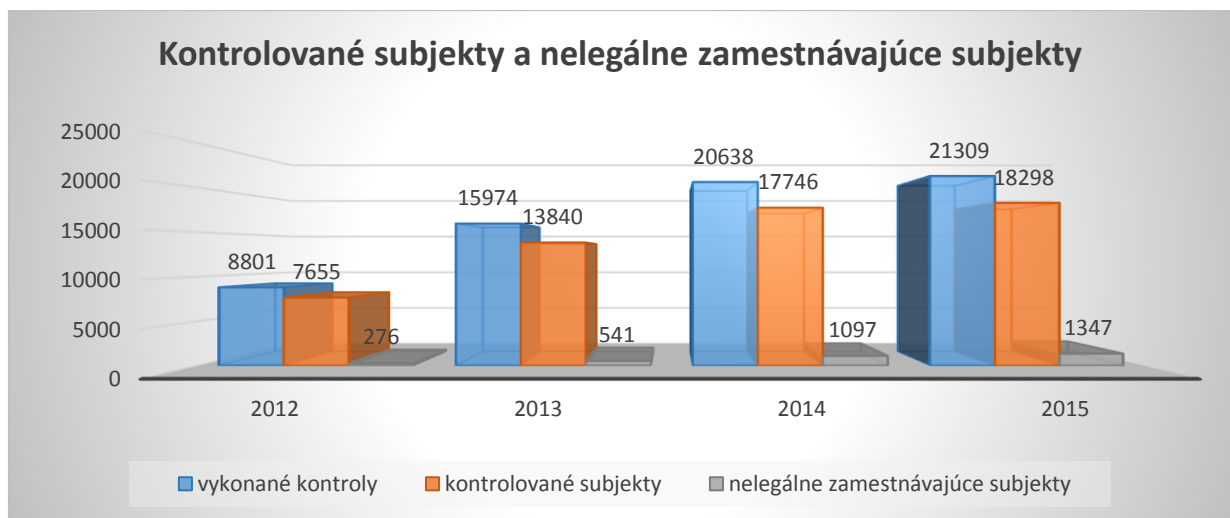
III.A Výsledky kontroly

Inšpektoráty práce v roku 2015 vykonali celkovo 21 309 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 18 298 subjektov (právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi) a 49 014 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Inšpekciou práce bolo odhalených 1 347 subjektov –

zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania tým, že nelegálne zamestnávali spolu 2 501 fyzických osôb.

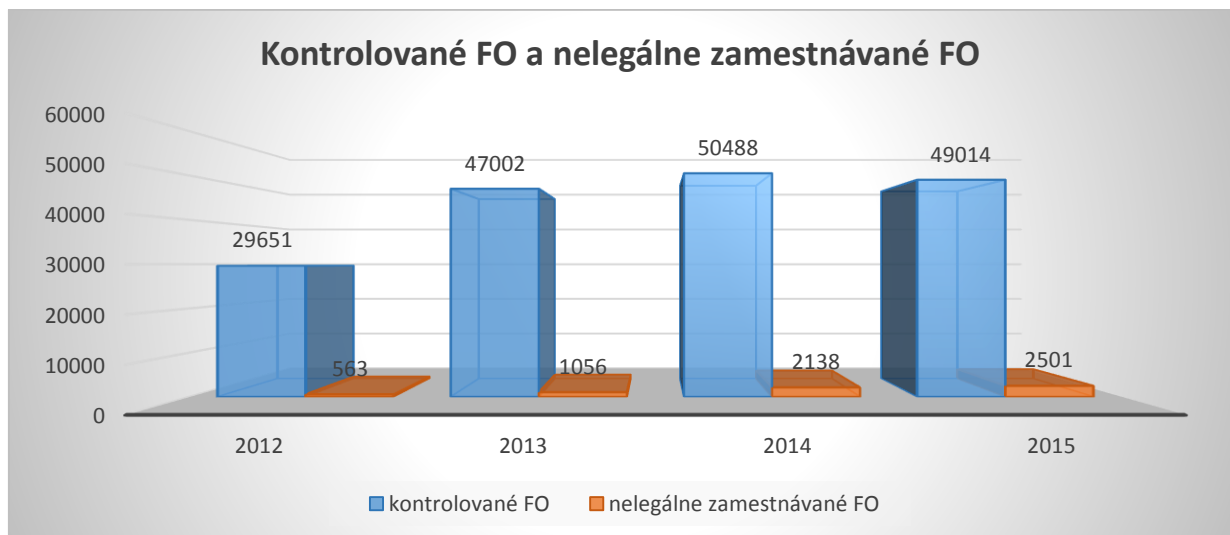
Počet vykonaných inšpekcii práce, v roku 2015 zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania (tabuľka č. 1a) opätovne vzrástol v porovnaní s predchádzajúcimi tromi kalendárnymi rokmi. Počet vykonaných kontrol v roku 2015 (21 309) je v porovnaní s rokom 2014 (20 638) vyšší o 3,25 %, v porovnaní s rokom 2013 (15 974) je vyšší o 33,4 % a v porovnaní s rokom 2012 (8 801) vyšší o 142,12 %.

Údaje o vykonaných kontrolách dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a ich zisteniach znázorňuje nasledujúci graf.

Odhalených 1 347 zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania v roku 2015 predstavuje 7,36 % z počtu všetkých kontrolovaných subjektov (18 298). Uvedený percentuálny podiel nelegálne zamestnávajúcich zamestnávateľov má stúpajúci trend oproti roku 2014, kedy bolo odhalených 6,18 % nelegálne zamestnávajúcich zamestnávateľov z počtu skontrolovaných subjektov, a to aj v porovnaní s rokmi 2013 (3,91 %) a 2012 (3,60 %).

Zo skontrolovaných 49 014 fyzických osôb bolo zistené nelegálne zamestnávanie 2 501 fyzických osôb, čo predstavuje 5,10 % zo všetkých kontrolovaných. Počty kontrolovaných osôb a nelegálne zamestnávaných osôb za predchádzajúce kalendárne roky obsahuje nasledujúci graf.

Počet 2 501 odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb zahŕňa 830 nelegálne zamestnávaných žien a 1 671 nelegálne zamestnávaných mužov. Inšpektori práce v roku 2015 zistili aj nelegálne zamestnávanie mladistvých v počte 37 fyzických osôb.

Bolo zistené nelegálne zamestnávanie 85 fyzických osôb - cudzincov (tabuľka č. 2a). Do uvedeného počtu nelegálne zamestnávaných cudzincov ISOP započítava tie fyzické osoby, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi Slovenskej republiky. V počte 85 je zahrnutých 58 občanov členských štátov Európskej únie, 26 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí mali povolenie na pobyt a jeden štátny príslušník tretích krajín, ktorý sa na území Slovenskej republiky zdržiaval bez povolenia na pobyt. Uvedený prípad nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý nemal povolenie na pobyt na území Slovenskej republiky bol vyhodnotený ako porušenie § 2 ods. 2 písm. c) zákona č. 82/2005 Z. z., t. j. využívanie závislej práce štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého neboli splnené podmienky na jeho zamestnanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Využívanie práce cudzincov v rozpore so zákonom č. 82/2005 Z. z. bolo zistené u občanov niektorých členských krajín Európskej únie – odhalené bolo napr. nelegálne zamestnávanie 24 občanov Maďarska, ktorých prácu využívali zamestnávateľia pôsobiaci v odvetví maloobchodu a veľkoobchodu a v odvetví administratívnych a podporných služieb (z toho 14 bez založenia pracovnoprávneho vzťahu a 10 so založeným pracovnoprávnym vzťahom bez splnenia povinnosti prihlásiť zamestnancov do registra Sociálnej poisťovne) a 8 občanov Rumunska v odvetví stavebníctva. Z počtu 27 odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín bolo napr. 5 občanov Číny nelegálne zamestnávaných zamestnávateľmi pôsobiacimi v odvetví maloobchodu a veľkoobchodu, 3 občanov Srbska nelegálne zamestnávaných v odvetví stavebníctva. Najčastejšie bolo zistené nelegálne zamestnávanie v dôsledku neprihlásenia zamestnanca na základe založeného pracovnoprávneho vzťahu do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne. Prehľad o počtoch odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania cudzincov je uvedený v prílohe k správe (tabuľka č. 3a).

Osobitnou skupinou zamestnancov sú mladiství, ktorým vyplýva zvýšená právna ochrana z pracovnoprávných predpisov a zároveň aj z predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Inšpektormi práce bolo odhalené nelegálne zamestnávanie 37 fyzických osôb vo veku do 18 rokov. Využívanie práce mladistvých v rozpore s ustanoveniami zákona č. 82/2005 Z. z. má viaceré riziká, ktoré sú najzreteľnejšie najmä v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Nemožno opomenúť ani negatívny vplyv na vyvíjajúcu sa osobnosť mladistvého a na jeho súčasné a budúce pracovné návyky.

Dôležitým ukazovateľom, ktorý dotvára celkový obraz štruktúry nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, je aj počet zistení členených podľa najvýznamnejších rizikových odvetví ekonomických činností. Počty odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb boli v absolútnych číslach najvyššie v odvetviach ako je stavebníctvo (727) veľkoobchod a maloobchod (489) a ubytovacie a stravovacie služby (318). Celkový prehľad o počtoch kontrolovaných fyzických osôb a nelegálne zamestnávaných fyzických osôb v členení podľa odvetví ekonomických činností je uvedený v prílohe k správe (tabuľka č. 4a).

Z podielu počtu zistených prípadov nelegálne zamestnávaných fyzických osôb a celkového počtu kontrolovaných fyzických osôb na pracoviskách zamestnávateľov pôsobiacich v príslušnom odvetví ekonomických činností je zrejmé, že tento percentuálny podiel je najvyšší v odvetviach odborných vedeckých a technických činností (10,53 %), odvetví stavebníctva (9,31 %) a v odvetví administratívnych a podporných služieb (8,03 %).

Zákaz nelegálneho zamestnávania bol porušovaný najviac malými zamestnávateľmi s počtom zamestnancov 1 – 9 (príloha k správe - tabuľka č. 5a), a to v absolútnych číslach 1 396 fyzických osôb. Táto skutočnosť bola zistená aj v predchádzajúcich 3 kalendárnych rokoch.

V roku 2015 bol zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušovaný spoločnosťami s ručením obmedzeným (nelegálne zamestnávali 1 581 fyzických osôb) a fyzickými osobami, ktoré sú podnikateľmi (nelegálne zamestnávali 799 fyzických osôb). Rovnaký trend v porušovaní zákazu nelegálneho zamestnávania, keď zamestnávatelia s uvedenými právnymi formami najčastejšie porušovali zákaz nelegálneho zamestnávania badať aj v predchádzajúcich rokoch (príloha k správe - tabuľka č. 6a). S ohľadom na tento vývoj boli zamestnávatelia s uvedenými právnymi formami kontrolovaní inšpektorátmi práce najčastejšie.

Najvyšší výskyt porušení nelegálneho zamestnávania meraný percentuálnym podielom kontrolovaných fyzických osôb (90) k počtu zistených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb (9) bol opätovne zistený v prípadoch zamestnávateľov pôsobiacich ako združenie (zväz, spolok) a to až 10 %. Zrejmý je určitý percentuálny pokles zistení u tejto právnej formy oproti minulému roku (v roku 2014 bolo skontrolovaných 107 fyzických osôb a z tohto počtu bolo zistené nelegálne zamestnávanie 25 fyzických osôb, čo predstavuje až 23,36 %).

Najvyšší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený Inšpektorátom práce Košice (601) a najnižší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený Inšpektorátom práce Prešov (154) (príloha k správe - tabuľka č. 7b). Najvyšší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený v Bratislavskom kraji (654) a najnižší v Trenčianskom kraji (184) (príloha k správe - tabuľka č. 7a). Rozdiel medzi počtom nelegálne

zamestnávaných fyzických osôb, ktoré boli inšpektorátmi práce odhalené v jednotlivých krajoch a medzi počtom nelegálne zamestnávaných fyzických osôb odhalených jednotlivými inšpektorátmi práce vznikol v dôsledku mimoriadnych úloh, kedy inšpektori práce na základe poverenia generálneho riaditeľa vykonávali inšpekciu práce v územnom obvode iného inšpektorátu práce.

Inšpektori práce v roku 2015 zistili a preukázali nelegálne zamestnávanie 2 501 fyzických osôb, z ktorých 950 vykonávalo pre zamestnávateľa závislú prácu bez založeného (písomne uzatvoreného) pracovnoprávneho vzťahu.

V 1 545 prípadoch bolo porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobené nesplnením prihlasovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni za súčasnej existencie založeného pracovnoprávneho vzťahu. Zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého neboli splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu, t. j. nemal vydané povolenie na prechodný pobyt na účely zamestnania alebo povolenie na zamestnanie, bolo zistené v 6 prípadoch.

Taktiež ani v roku 2015, rovnako ako v predchádzajúcom roku, nebolo na území Slovenskej republiky zistené nelegálne zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s ustanoveniami zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov alebo zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vykonáva závislú prácu (príloha k správe - tabuľka č. 8a).

III.B. Činnosť útvarov kontroly nelegálneho zamestnávania – KOBRA

Rok 2015 bol druhým kalendárnym rokom, za ktorý je možné vyhodnotiť činnosť ÚKNZ – KOBRA. Tieto špecializované útvary na inšpektorátoch práce pôsobia od 01. 10. 2013 v priamej riadiacej pôsobnosti hlavných inšpektorov práce. Svoju činnosť zameriavajú výhradne na odhaľovanie porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, prípadne na dodržiavanie ustanovení zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov upravujúcich výkon závislej práce. Inšpektori práce pôsobiaci v ÚKNZ – KOBRA pracujú efektívne, aktívne vyhľadávajú subjekty, v ktorých by mohlo dochádzať k porušovaniu zákazu nelegálneho zamestnávania, zisťujú informácie v teréne a pružne reagujú na potrebu vykonať inšpekciu práce. Zároveň sú materiálne a technicky vybavení na vycestovanie a konajú operatívne z hľadiska času výkonu kontroly.

Inšpekcie práce ÚKNZ – KOBRA boli vykonávané najmä na základe Národným inšpektorátom práce stanovenej celoslovenskej úlohy, v rámci ktorej si inšpektori práce vyhľadávali kontrolované subjekty. Inšpektori práce kontrolovali zamestnávateľov aj na základe doručených podaní alebo oznámení, ktoré poukazovali na údajné porušovanie zákazu nelegálneho zamestnávania.

V priebehu roka 2015 sa uskutočnilo päť mimoriadnych kontrolných akcií ÚKNZ – KOBRA. Prvá prebehla v mesiaci apríl 2015 v Prešovskom kraji (trvala 1 až 2 dni a nasledovala po absolvovaní špeciálneho vzdelávania zabezpečeného pre inšpektorov práce ÚKNZ –

KOBRA), pričom výkony inšpekcie práce boli realizované inšpektormi práce v územnom obvode iného inšpektorátu práce v rozsahu písomného poverenia generálneho riaditeľa (tzv. výmena krajov). Výsledkom tejto kontroly bolo odhalených 21 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 31 fyzických osôb. V 20. týždni mesiaca máj 2015 bola zorganizovaná kontrolná akcia – výmena krajov, kde na území celého Slovenska v jednom týždni vykonali kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA. Pri tejto akcii bolo odhalených 78 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 150 fyzických osôb.

V 35. týždni mesiaca august 2015 sa uskutočnila akcia Bratislavský kraj, pri ktorej inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA, s výnimkou inšpektorov práce Inšpektorátu práce Bratislava kontrolovali jednotlivé okresy Bratislavského kraja (inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA Inšpektorátu práce Bratislava vykonávali kontrolu na území Trnavského kraja). Pri tejto akcii bolo zistených celkovo 206 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 347 fyzických osôb.

V 44. týždni mesiaca október 2015 sa uskutočnila akcia Nitriansky kraj, pri ktorej inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA, s výnimkou inšpektorov práce Inšpektorátu práce Nitra kontrolovali jednotlivé okresy Nitrianskeho kraja (inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA Inšpektorátu práce Nitra vykonávali kontrolu na území Bratislavského kraja). Pri tejto akcii bolo zistených celkovo 130 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 230 fyzických osôb.

Poslednou mimoriadnou akciou v roku 2015 bola akcia Košický kraj uskutočnená v 51. týždni 2015, pri ktorej inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA, s výnimkou inšpektorov práce Inšpektorátu práce Košice kontrolovali jednotlivé okresy Košického kraja (inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA Inšpektorátu práce Košice vykonávali kontrolu na území Prešovského kraja). Pri tejto akcii bolo zistených celkovo 68 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 92 fyzických osôb.

V rámci kontrolných akcií sa výkon inšpekcie práce začína kontrolou fyzických osôb prítomných na pracovisku zamestnávateľov. Ukončenie výkonu inšpekcie práce v prípadoch odhaleného nelegálneho zamestnávania je realizované v období niekoľkých nasledujúcich kalendárnych dní alebo týždňov, v záujme dodržania procesnej úpravy inšpekcie práce a zachovania práv kontrolovaných subjektov.

Celkové výsledky činnosti ÚKNZ – KOBRA sú zahrnuté vo výsledkoch kontrol, uvedených v predchádzajúcej časti III.A. V záujme zdôraznenia prínosu útvarov v oblasti odhaľovania nelegálneho zamestnávania uvádzame výsledky kontrol realizovaných ÚKNZ – KOBRA aj samostatne v tejto časti správy. Podiel výsledkov činnosti ÚKNZ – KOBRA na celkových počtoch odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania je významný, predstavuje až 69,93 %-ný podiel na celkových zisteniach orgánov inšpekcie práce. Tento podiel ÚKNZ – KOBRA na celkových výsledkoch sa zvýšil oproti roku 2014 kedy tvoril 63,75%-ný podiel.

Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA v roku 2015 zrealizovali 12 338 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 11 236 subjektov (právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi) a 23 735 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách

kontrolovaných subjektov. Porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania zistili u 970 (8,63 %) zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 1 749 (7,37 %) fyzických osôb. Úspešnosť odhaľovania prípadov porušenia nelegálneho zamestnávania je v percentuálnom vyjadrení vyššia v porovnaní s celkovými výsledkami kontrol nelegálneho zamestnávania za sústavu inšpekcie práce (príloha k správe - tabuľka č. 1a ÚKNZ – KOBRA).

Počet odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb 1 749 zahŕňa 490 nelegálne zamestnávaných žien a 1259 nelegálne zamestnávaných mužov. Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA svojou činnosťou zistili aj nelegálne zamestnávanie mladistvých v počte 32 fyzických osôb (príloha k správe - tabuľka č. 2a ÚKNZ – KOBRA).

Inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA bolo odhalené nelegálne zamestnávanie cudzincov v počte 33 fyzických osôb, ktorý zahŕňa 23 štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie a 10 štátnych príslušníkov tretích krajín (príloha k správe - tabuľka č. 3a ÚKNZ – KOBRA). Prevažujúci spôsob porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania vo vzťahu k cudzincom je nezaloženie pracovnoprávneho vzťahu so zamestnancom – cudzincom, čo bolo odhalené v 21 prípadoch. Menej často (v 3 prípadoch) bolo odhalené nelegálne zamestnávanie cudzincov, pričom neboli splnené podmienky na ich zamestnávanie podľa osobitného predpisu (iný účel pobytu).

Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA zamerali pri kontrolách svoju pozornosť najmä na subjekty pôsobiace v odvetviach ekonomických činností, ktoré boli vyhodnotené ako rizikové odvetvia vzhľadom na počet prípadov nelegálneho zamestnávania odhalených v minulom roku v príslušnom odvetví, išlo o odvetvie stavebníctva, maloobchodu a veľkoobchodu, priemyselnej výroby, odborných, vedeckých a technických činností, odvetvie ubytovacích a stravovacích služieb a odvetvie administratívnych a podporných služieb. Tým, že pozornosť inšpektorov práce bola zameraná prioritne do týchto rizikových odvetví (tabuľka č. 4a ÚKNZ – KOBRA) aj najviac zistených porušení zákona č. 82/2005 Z. z. bolo inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA v roku 2015 odhalených v odvetví stavebníctva (655), v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (342) a v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb (253).

Štruktúra zamestnávateľov, u ktorých bolo inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA zistených najviac porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, je podobná ako pri výsledkoch kontrol za celú sústavu inšpekcie práce. Porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania sa dopúšťajú najmä zamestnávatelia s počtom zamestnancov 1 – 9 a z hľadiska právnej formy sú to najmä spoločnosti s ručením obmedzeným nasledované fyzickými osobami – podnikateľmi (príloha k správe - tabuľky č. 5a ÚKNZ – KOBRA a č. 6a ÚKNZ – KOBRA).

Z hľadiska krajov najlepšie výsledky činnosti dosiahol ÚKNZ – KOBRA Inšpektorátu práce Košice, ktorého inšpektori práce v roku 2015 odhalili 528 prípadov nelegálneho zamestnávania (príloha k správe - tabuľka č. 7b ÚKNZ – KOBRA).

Jedným z ukazovateľov hodnotenia výsledkov činnosti ÚKNZ – KOBRA je oblasť ukladania pokút. Za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania bolo v roku 2015 právoplatne uložených 657 pokút v sume 2 378 400 eur (príloha k správe - tabuľka č. 9a ÚKNZ – KOBRA).

Ďalšie sankcie navrhnuté inšpektormi práce v priebehu roka 2015 sú ukladané priebežne a nakoľko tieto neboli právoplatne uložené k dátumu vypracovania tejto správy, nie sú zahrnuté v celkových výsledkoch.

Nemožno opomenúť ani prínos fungovania ÚKNZ – KOBRA spočívajúci v predchádzaní nelegálnemu zamestnávaniu, čo je prínos celospoločenský spočívajúci najmä v intenzívnejšej kontrole z hľadiska počtov výkonov a denného času, v ktorom sa kontrola realizuje. Toto preventívne pôsobenie je dosahované šírením informácií o spôsoboch, ako účinne dodržiavať právne predpisy a upozorňovaním na negatívne dôsledky nelegálneho zamestnávania s priamym ekonomickým dopadom na zamestnávateľov neporovnateľne finančne náročnejším, ako je finančný efekt využívania nelegálneho zamestnávania.

III.C. Sankcie

Inšpektoráty práce v roku 2015 (vrátane ÚKNZ – KOBRA) právoplatne uložili pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania 919 zamestnávateľom v sume 3 207 600 eur.

Počet právoplatne uložených pokút v roku 2015 (919) je v porovnaní s rokom 2014 (808) vyšší o 13,74 % v porovnaní s rokom 2013 (330) je vyšší o 178,48 % a v porovnaní s rokom 2012 (241) sú uložené pokuty vyššie o 281,33 %. Zvýšené počty právoplatne uložených pokút priamo súvisia so zintenzívnením kontrolnej činnosti a preukazujú zvýšený počet odhalených porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, k čomu významnou mierou prispela činnosť inšpektorov práce ÚKNZ – KOBRA.

Najvyšší počet pokút bol uložený zamestnávateľom vykonávajúcim svoje činnosti v nasledujúcich odvetviach ekonomických činností: stavebníctvo – 236 pokút v sume 954 700 eur, veľkoobchod a maloobchod – 197 pokút v sume 653 200 eur a ubytovacie a stravovacie služby – 127 pokút v sume 405 200 eur. Počet uložených pokút v týchto odvetviach priamo súvisí s vysokým počtom inšpekcii práce vykonaných prevažne v rizikových odvetviach (príloha k správe - tabuľka č. 9a). V prílohe k správe sú počty a sumy právoplatne uložených pokút uvedené aj za obdobie predchádzajúcich troch kalendárnych rokov. Z ich porovnania je zrejmé, že v roku 2015 sú počty a sumy pokút najvyššie za porovnávané obdobia.

Z hľadiska posudzovania počtu právoplatne uložených pokút v súvislosti s veľkosťou zamestnávateľa určenou počtom zamestnancov bolo najviac pokút uložených zamestnávateľom s počtom zamestnancov 1 – 9, a to 559 pokút v sume 1 936 600 eur (príloha k správe - tabuľka č. 10a). Trend v ukladaní najvyššieho počtu pokút práve tejto skupine zamestnávateľov, tzv. mikropodnikov, je rovnaký za celé sledované obdobie rokov 2012 až 2015.

Zamestnávateľmi, ktorým boli právoplatne uložené pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, boli prevažne spoločnosti s ručením obmedzeným – 549 pokút v sume 1 978 200 eur a fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi – 343 pokút v sume 1 130 400 eur (príloha k správe - tabuľka č. 11a).

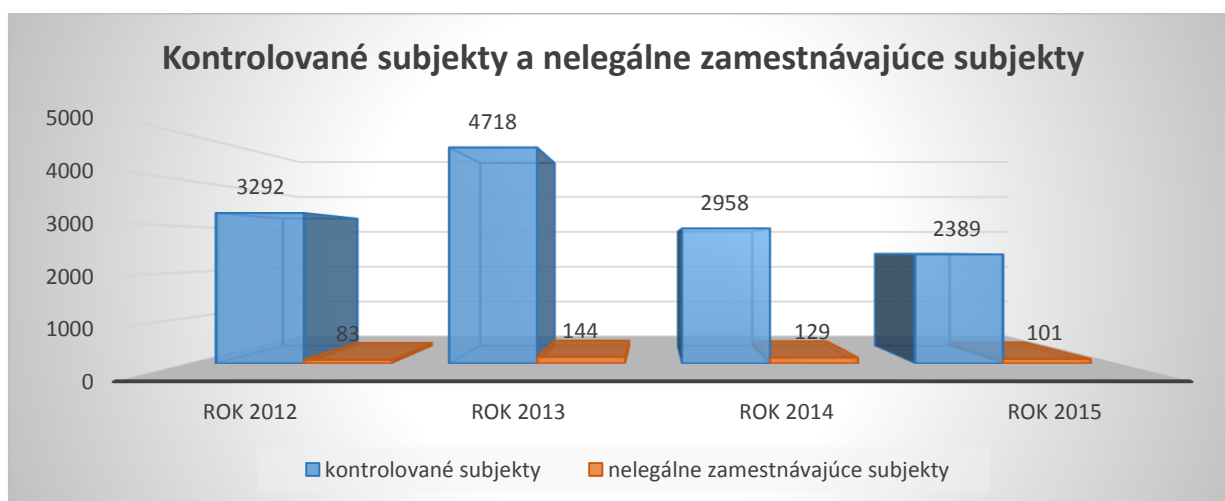
IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v roku 2015 vykonávaná v rámci:

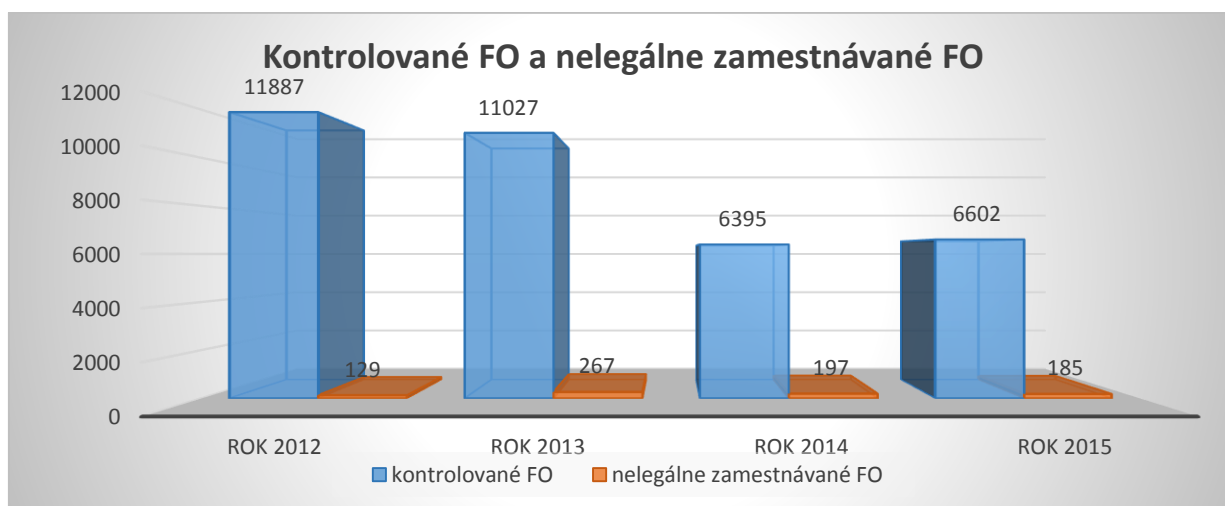
- zamerania kontrolnej činnosti na I. polrok a II. polrok 2015,
- šetrenia písomných podnetov fyzických a právnických osôb,
- šetrenia podnetov zaznamenaných z bezplatnej telefónnej linky zriadenej na ústredí práce,
- mimoriadnych celoslovenských úloh,
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia práce, resp. riaditeľov úradov práce,
- celoslovenskej kontrolnej aktivity.

IV.A. Výsledky kontroly

V roku 2015 bolo zamestnancami útvarov kontroly úradov práce a zamestnancami ústredia práce vykonaných celkom 2 389 kontrol zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z., pričom bolo skontrolovaných celkom 6 602 fyzických osôb. Celkom bolo zistených 101 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 185 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 1b). Pre prehľadnosť uvádzame údaje aj v nasledujúcich grafoch.

Z celkového počtu 2389 kontrolovaných subjektov bolo zistených 101 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 4,23 %.

Z celkového počtu 6 602 skontrolovaných fyzických osôb bolo nelegálne zamestnávaných 185 osôb, čo predstavuje 2,80 % (príloha k správe - tabuľka č. 1b).

Z údajov prílohy k správe (tabuľka č. 1b) je zrejmé, že pri porovnaní rokov 2012 až 2013 sa znížil počet vykonaných kontrol a súčasne znížil počet kontrolovaných osôb. Na túto skutočnosť malo vplyv najmä zníženie počtu zamestnancov referátov kontroly úradov práce. V roku 2014 bol počet 180 zamestnancov a v roku 2015 počet 131 (zníženie o 49 zamestnancov).

Nelegálne zamestnávanie žien bolo zistené v 80 prípadoch (29 z nich nemalo so zamestnávateľom založený pracovnoprávny vzťah a 51 nebolo prihlásených do registra poistencov Sociálnej poisťovne). Nelegálne zamestnávanie mladistvých bolo v roku 2015 zistené v prípade troch osôb (príloha k správe - tabuľka č. 2b).

V týždni od 23. 11. 2015 do 27. 11. 2015 sa uskutočnila celoslovenská kontrola nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce pod pracovným názvom „ISTOTA“. Kontrola prebehla súbežne vo všetkých okresoch.

Táto kontrola bola zrealizovaná aj v spolupráci s Národným inšpektorátom práce, resp. inšpektorátmi práce, pričom ju vykonali zamestnanci kontroly ústredia práce a inšpektori práce.

Cieľom akcie bolo zvýšiť účinnosť kontroly nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce zamestnancami kontroly ústredia práce a úradov práce v oblastiach najčastejšieho porušovania a obchádzania zákona, posilnenie ochrany, práv a právom chránených záujmov prevádzkových zamestnancov v službách a obchode, ako aj zabezpečiť jednotný postup úradov práce a ústredia práce pri vyhľadani a sankcionovaní nelegálneho zamestnávania uložením pokuty.

Zvolenou oblasťou kontroly boli primárne malé a stredné podniky z oblasti obchodu a služieb, ubytovacie a stravovacie služby, služby pohostinstiev. Pri tejto identifikácii vychádzalo ústredie práce a úrady práce z výsledkov činnosti kontrolných orgánov za predchádzajúce obdobie, keď práve v uvádzaných oblastiach bol zaznamenaný najvyšší výskyt porušení zákazu nelegálneho zamestnávania.

Spolu bolo skontrolovaných 1 255 zamestnávateľských subjektov a 3 297 zamestnancov. Zistené nelegálne zamestnávanie bolo u 76 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 112 osôb.

Kontrolóri úradov práce v roku 2015 vykonali celkom 55 kontrol u zamestnávateľov, ktorí zamestnávali aj štátnych príslušníkov tretích krajín, pričom boli odhalení 11 zamestnávateľa, ktorí nelegálne zamestnávali 19 štátnych príslušníkov tretích krajín (tabuľka č. 3b). Išlo najmä o 11 občanov z Ukrajiny, 3 občanov Vietnamu a po jednom občanovi Číny, Srbska, Thajska, Turecka a Albánska, ktorí pracovali prevažne v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu a stavebníctva (príloha k správe - tabuľka č. 3b).

Z hľadiska odvetví ekonomických činností bolo v roku 2015 skontrolovaných najviac fyzických osôb v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu – 2 565 fyzických osôb, ubytovacích a stravovacích služieb – 2 256 fyzických osôb a priemyselnej výroby – 518 osôb. Nelegálne zamestnaných osôb bolo najviac v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb – 65 fyzických osôb, v odvetví stavebníctva – 47 fyzických osôb a v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu – 38 fyzických osôb (príloha k správe - tabuľka č. 4b).

Najvyšší počet kontrol dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v roku 2015 vykonaný u zamestnávateľov s počtom zamestnancov 1 až 9 (príloha k správe - tabuľka č. 5b). V týchto subjektoch bolo skontrolovaných 4 524 fyzických osôb, pričom bolo odhalených 138 nelegálne zamestnaných fyzických osôb.

Najvyšší počet skontrolovaných fyzických osôb a zistených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol v roku 2015 zaznamenaný v spoločnostiach s ručením obmedzeným. Skontrolovaných bolo 3 549 osôb, z toho 105 zistených nelegálne zamestnaných fyzických osôb. U zamestnávateľov s právnou formou fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi, bolo skontrolovaných 2 819 fyzických osôb a zistené bolo nelegálne zamestnávanie 79 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 6b).

V prílohe k správe (tabuľka č. 7c) sú uvedené údaje o počte odhalených nelegálne zamestnávaných osôb podľa regiónov. Zo zistení ústredia práce a úradov práce je zrejmé, že najvyšší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený v Bratislavskom kraji (99) a najnižší v Trenčianskom kraji (2).

Kontrolóri ústredia práce a úradov práce v roku 2015 zistili a preukázali nelegálne zamestnávanie 185 fyzických osôb, z ktorých 72 vykonávalo pre zamestnávateľa závislú prácu bez založeného pracovnoprávneho vzťahu. V 99 prípadoch bolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobené nesplnením prihlasovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni za súčasnej existencie založeného pracovnoprávneho vzťahu. Zistené bolo aj zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín, u ktorých neboli splnené podmienky na ich zamestnávanie podľa osobitného predpisu, t. j. nemali vydané povolenie na prechodný pobyt na účely zamestnania alebo povolenie na zamestnanie, čo bolo zistené v 9 prípadoch. Kontrolóri ústredia práce a úradov práce v roku 2015 zistili aj 5 prípadov zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore so zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene

a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorí vykonávali závislú prácu (príloha k správe - tabuľka č. 8b).

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb (185) za rok 2015 bolo zistené nelegálne zamestnávanie 89 uchádzačov o zamestnanie (ďalej „UoZ“), z toho poberajúcich sociálne dávky 26 UoZ. Na základe uvedených zistení bolo podaných 24 návrhov na vyradenie fyzických osôb z evidencie uchádzačov o zamestnanie (príloha k správe - tabuľka č. 12).

IV.B. Sankcie

Úrady práce v roku 2015 na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. 74 právoplatných rozhodnutí o uložení pokuty v celkovej sume 231 000 eur.

Najviac pokút bolo právoplatne uložených v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu – 23 pokút v celkovej sume 58 000 eur, ubytovacích a stravovacích služieb – 21 pokút v celkovej sume 60 000 eur, stavebníctva – 10 pokút v celkovej sume 44 000 eur a v odvetví ostatných činností – 10 pokút v celkovej sume 35 000 eur. Prehľadné údaje o výške právoplatných pokút, členených podľa ekonomickej klasifikácie, za zistené porušenie právnych predpisov v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú uvedené v prílohe k správe (tabuľka č. 9b).

Najviac pokút (59) bolo uložených zamestnávateľom s počtom zamestnancov 1 až 9 (tabuľka č. 10b). Uvedená skutočnosť priamo súvisí s najvyššou mierou výskytu porušenia zákona č. 82/2005 Z. z. v tejto skupine zamestnávateľov.

Počet pokút uložených zamestnávateľom členený podľa právnej formy potvrdzuje trend z minulých rokov. Spoločnostiam s ručením obmedzeným bolo právoplatne uložených 41 pokút v sume 135 000 eur. Fyzickým osobám, ktoré sú podnikateľmi, bolo právoplatne uložených 33 pokút v sume 96 000 eur (príloha k správe - tabuľka č. 11b).

V. Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

Inšpektoráty práce, ústredie práce a úrady práce spolupracujú pri výkone kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania s inými orgánmi štátnej správy a s Prezídiom Policajného zboru.

V.A. Finančné riaditeľstvo SR

Finančná správa priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „daňový poriadok“) vykonáva činnosti, pri ktorých získava rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči

daňovým úradom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové úrady pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva, informujú, s prihliadnutím na ustanovenie § 11 daňového poriadku – daňové tajomstvo, príslušné orgány o zistených skutočnostiach.

V priebehu roka 2015 bolo vykonaných celkom 133 zisťovaní, pri ktorých sa daňové úrady zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonané najčastejšie formou miestnych zisťovaní v zmysle § 37 až § 39 daňového poriadku v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác, ale tiež v rámci vykonávaných daňových kontrol v zmysle § 44 až § 47 daňového poriadku alebo v rámci vyhľadávacej činnosti podľa § 36 daňového poriadku. Zisťovania boli vykonané daňovými úradmi samostatne.

Výkon 133 zisťovaní nevedol k odhaleniu skutočností, ktoré by poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva.

V.B. Prezídium Policajného zboru SR

Súčinnostné kontroly podnikateľských subjektov zamerané na odhaľovanie prípadov nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za Policajný zbor vykonávali policajti Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a policajti jednotlivých krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

Policajti Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru sa počas kontrol zameriavali predovšetkým na vyhľadávanie štátnych príslušníkov tretích krajín s nelegálnym pobytom v Slovenskej republike a ďalšie porušovanie ustanovení zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a na vyhľadávanie a identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi v zmysle § 179 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Policajti krajských riaditeľstiev Policajného zboru poskytli kontrolným orgánom asistenciu pri vykonávaní kontrol v zmysle § 3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Keďže útvary Policajného zboru nie sú kontrolným orgánom v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z., zistenia porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania boli realizované oprávnenými kontrolnými orgánmi.

Policajný zbor v spolupráci s inšpektorátmi práce vykonal 392 kontrol podnikateľských subjektov, v spolupráci s úradmi práce 232 kontrol podnikateľských subjektov. V rámci uvedených kontrol, ktoré boli zamerané na dodržiavanie zákazu nelegálneho zamestnávania, kontrolu pobytu cudzincov a odhaľovanie obetí obchodovania s ľuďmi bolo skontrolovaných celkovo 2 093 fyzických osôb, z toho 1791 občanov Slovenskej republiky a 302 cudzincov. Vykonávanými kontrolami bolo zistených 50 subjektov, ktoré porušili ustanovenia zákona č. 82/2005 Z. z. tým, že nelegálne zamestnávali 98 občanov Slovenskej republiky a 34 cudzincov.

VI. Spoločné závery

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je jednou z priorít orgánov dozoru – inšpektorátov práce, ústredia práce a úradov práce, čo preukazuje zvýšený počet kontrol vykonaných v roku 2015 a rovnako tomu nasvedčujú aj ich výsledky.

V roku 2015 kontrolné orgány vykonali 23 698 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 20 687 zamestnávateľov a 55 616 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných zamestnávateľov. Vykonanými kontrolami bolo odhalených 1 448 zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania tým, že nelegálne zamestnávali 2 686 fyzických osôb. Spoločné výsledky činnosti kontrolných orgánov sú uvedené v prílohe k správe (tabuľka č. 1).

Počet vykonaných kontrol vykazuje rastúci trend v porovnaní s predchádzajúcimi tromi kalendárnymi rokmi. Počet vykonaných kontrol v roku 2015 (23 698) je v porovnaní s rokom 2014 (23 596) zvýšený o 0,43 %, v porovnaní s rokom 2013 (20 692) zvýšený o 14,53 % a v porovnaní s rokom 2012 (12 093) zvýšený o 95,97 %. Porovnanie počtov výkonov svedčí o zintenzívnení výkonov kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania.

Výsledky vykonaných kontrol, t. j. počet odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania, je v porovnaní s výsledkami dosiahnutými v predchádzajúcich troch kalendárnych rokoch najvyšší. V roku 2015 bolo odhalených 2 686 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, čo predstavuje v porovnaní s výsledkami dosiahnutými v roku 2014 (2 335) nárast o 15,03 %, v roku 2013 (1 323) nárast o 103,02 % a s rokom 2012 (692) nárast odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb o 288,15 %.

Významným podielom prispeli k vyššie uvedeným výsledkom ÚKNZ – KOBRA, ktoré svojou činnosťou odhalili 1 749 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje 53,57 %-ný podiel na celkových výsledkoch (2 686) (príloha k správe – tabuľka č. 2 a 2a ÚKNZ – KOBRA).

Počet 2 686 nelegálne zamestnávajúcich fyzických osôb zahŕňa 910 nelegálne zamestnaných žien a 1 773 nelegálne zamestnaných mužov, z toho 40 nelegálne zamestnaných mladistvých (od 15 do 18 rokov veku), 40 nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín s povolením na pobyt v Slovenskej republike a 6 príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt v Slovenskej republike (príloha k správe - tabuľka č. 2). Z uvedeného počtu príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt v Slovenskej republike bolo 5 prípadov vyhodnotených ako porušenie § 2 ods. 3 zákona č. 82/2005 Z. z., t. j. sa jednalo o štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákonom č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a ktorí vykonávali závislú prácu. Jeden prípad nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý nemal povolenie na pobyt na území Slovenskej republiky bol vyhodnotený ako porušenie § 2 ods. 2 písm. c) zákona č. 82/2005 Z. z., t. j. využívanie závislej práce štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého neboli splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa

osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Z hľadiska rozdelenia odhalených nelegálne zamestnávaných osôb podľa pohlavia bol zistený výrazne prevažujúci podiel osôb mužského pohlavia. Podiel mužov tvoril 66 %-ný podiel na celkových zisteniach. Podrobné údaje o zisteniach nelegálneho zamestnávania fyzických osôb rozdelené podľa pohlavia obsahuje príloha k správe v tabuľke č. 2.

Najviac zistených porušení zákona č. 82/2005 Z. z. bolo odhalených v odvetví stavebníctva (744), v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (527) a v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb (383). Z hľadiska členenia zamestnávateľov podľa veľkosti zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušujú zamestnávatelia s počtom zamestnancov od 1 do 9, tzv. mikropodniky. Počet odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania je najvyšší u zamestnávateľov s právnou formou podnikania spoločnosť s ručením obmedzeným (príloha k správe - tabuľky č. 4 až 6.)

Po posúdení percentuálneho podielu odhalených porušení zákazu nelegálneho zamestnávania na počte kontrolovaných fyzických osôb v príslušnom odvetví boli ako rizikové vyhodnotené odvetvie odborných, vedeckých a technických činností (10,51 %), odvetvie stavebníctva (9,43 %), odvetvie administratívnych a podporných služieb (8,02 %) a odvetvie informácií a komunikácií (6,67 %). Rizikovými odvetviami sú aj odvetvia poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu (5,13 %) a odvetvie ostatných činností (5,10 %).

Počet ako aj suma ukladaných pokút vykazuje v priebehu rokov 2012 – 2015 kontinuálny rast. Zatiaľ čo v roku 2012 bolo orgánmi inšpekcie práce a úradmi práce uložených 312 pokút v sume 675 050 eur, v roku 2015 to bolo už 993 pokút v celkovej sume 3 438 600 eur, čo predstavuje 409,38 %-ný nárast v sume ukladaných pokút a 218,27 %-ný nárast v počte ukladaných pokút (príloha k správe - tabuľka č. 9 a 10).

Z celkových výsledkov zisťovania nelegálneho zamestnávania vyplýva, že nelegálne zamestnávanie je stále závažný negatívny spoločensko-ekonomický problém, ktorý čo do počtu neznižuje svoju intenzitu ani napriek zintenzívneniu kontrolnej činnosti v tejto oblasti. Sme toho názoru, že nemožno odhaliť všetky prípady nelegálneho zamestnávania, avšak kontrolné orgány prispievajú k zvyšovaniu povedomia o tomto jave a k jeho eliminácii.